

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Методичні вказівки
до виконання практичних занять
з курсу

„ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ ТРАНСПОРТУ”

*(для студентів всіх форм навчання 3 та 4 курсів напряму підготовки 6.070101
«Транспортні технології (за видами транспорту)»)*

ХАРКІВ ХНАМГ 2010

Методичні вказівки до проведення практичних занять з курсу „Основи економіки транспорту” (для студентів всіх форм навчання 3 та 4 курсів напряму підготовки 6.070101 «Транспортні технології (за видами транспорту)») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: В. І. Торкатюк, М. П. Пан, А. Л. Шутенко та ін.. Х.: ХНАМГ, 2010. – 24 с.

Укладачі: Торкатюк В. І.

Пан М. П.

Шутенко А. Л.

Коненко В. В.

Железнякова І. Л.

Ачкасов І. А.

Дріль Н. В.

Рецензент: к.е.н., доц. В. М. Пасічний

Рекомендовано кафедрою „Економіка будівництва”,
протокол № 13 від 30 червня 2009р.

1. Загальні положення

Метою викладання дисципліни «Основи економіки транспорту» є формування у студентів транспортного світогляду і знань, що забезпечують комплексне уявлення про транспорт, системності, значення і роль транспорту в сучасному суспільстві, в економіці країни та задоволенні споживачів у перевезеннях. Вивчивши дисципліну, студенти повинні мати уявлення про особливості транспорту в сучасному суспільстві, його ролі у функціонуванні економіки; знати основні принципи формування, функціонування транспортних процесів, транспортних систем і транспортного комплексу країни. Розподілення занять по темам, зміст яких наведено у робочій програмі курсу, показано у табл. 1.

Таблиця 1 – Розподіл робочого часу для проведення практичних занять

Найменування тем	Номер заняття	Кількість годин	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
1. Транспортна галузь в системі національної економіки України	1	2	-
2. Транспортне підприємство як господарський суб'єкт	2,3	4	2
3. Якість послуг транспорту	4	1	-
4. Розвиток та розміщення транспорту у регіонах Контрольна робота № 1	4	1	-
5. Основні засоби транспортних підприємств	5,6	4	2
6. Нематеріальні активи транспортних підприємств	7	2	-
7. Обігові кошти транспортних підприємств	8,9	4	2
8. Трудові ресурси транспортного підприємства Контрольна робота № 2	10	2	
9. Витрати транспортного підприємства	11,12	4	
10. Особливості ціноутворення на транспортні послуги	13,14	4	
11. Прибуток та рентабельність транспортного підприємства	15	2	2
12. Фінансовий стан транспортного підприємства Контрольна робота № 3	16	2	
Всього годин	x	32	8

У порядку контролю успішності на заняттях № 4, № 8 та № 16 проводяться контрольні роботи тривалістю 45 хвилин кожна. Контрольна робота вміщує в себе практичні розрахункові завдання та тести (або теоретичне питання). Контроль знань здійснюється також опитуванням студентів з тем кожного заняття. На практичних заняттях може видаватися домашнє завдання для самостійного рішення.

2. Зміст практичних занять

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Практичне заняття проводиться з теми 1 **“Транспортна галузь в системі національної економіки України”** згідно модулю 1 робочої програми курсу.

Заняття проводиться як семінарське з обговоренням таких питань теми:

1. Які складові відносяться до транспортної системи України?
2. Обговорення переваг та недоліків складових транспортної системи.
3. Чи існують вільні економічні зони в транспортній системі України?
4. Які основні шляхи підтримки транспортної системи в Україні?

Завдання 1

Проаналізувати структуру вантажних перевезень по Україні за 2001-2009 р.р., користуючись табл. 2. Визначити питому вагу та темпи зростання видів транспорту в загальному обсязі вантажних перевезень. Визначити питому вагу Харківського регіону в загальній структурі вантажних перевезень, користуючись табл. 3.

Таблиця 2 – Вантажні перевезення по Україні за 2001-2009 р.р. , млн. т.

	Перевезено вантажів					
	2009	2008	2007	2006	2004	2001
Всіма видами транспорту	695,7	891,8	902,7	858,4	826,9	752,1
у тому числі						
залізничним	391,2	498,8	512,5	476,8	460,9	369,9
автомобільним	140,0	186,6	169,7	154,8	124,4	
водним	9,8	19,5	24,3	23,0	20,6	
трубопровідним	154,6	186,8	196,1	203,7	220,9	215,1
авіаційним	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	

Таблиця 3 – Вантажні перевезення за видами транспорту по Харківській області, млн. т.

	1990	1995	2000	2005	2007	2008	2009
Транспорт	272,7	91,9	46,9	67,9	76,7	77,0	57,8
залізничний ¹	73,3	30,9	19,1	31,4	34,5	31,6	28,9
автомобільний ²	199,4	61,0	27,8	36,5	42,2	45,4	28,9
авіаційний	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	–	–

*Згідно даних сайту <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Завдання 2

Проаналізувати структуру пасажирських перевезень по Україні за 2001-2009 р.р., користуючись табл. 4. Визначити питому вагу та темпи зростання видів транспорту в загальному обсязі пасажирських перевезень.

Таблиця 4 – Дані пасажирських перевезень по Україні за 2001-2009р.р. , млн. пас.

	Перевезено пасажирів					
	2009	2008	2007	2006	2004	2001
Всіма видами транспорту	7274,1	8331,2	8835	4453,9	4187,7	3238,6
у тому числі						
залізничним	425,9	445,6	447,4	448,8	452,4	497,4
автомобільним	4012,9	4368,7	4174,1	3987,8	3720,3	2732,6
водним	7,8	8,9	9,5	12,9	11,8	
авіаційним	5,1	6,2	4,9	4,4	3,1	
трамвайним	787,0	962,7	1094			
тролейбусним	1283,4	1580,4	2173,6			
метрополітенами	752,0	958,7	931,5			

*Згідно даних сайту <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Питання до контролю:

1. Під впливом яких чинників формується структура транспортного комплексу?
2. Які принципи покладено в основу класифікації галузей транспорту?
3. Яка головна мета функціонування дорожнього господарства?

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ №2, 3

Практичні заняття проводяться з теми 2 “Транспортне підприємство як господарський суб’єкт” згідно модулю 1 робочої програми курсу.

Завдання 1

До якої організаційно-правовій формі належать такі положення:

- воно засноване однією або кількома особами;
 - статутний капітал розділений на частки визначених установчими документами розмірів;
 - учасники не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних з його діяльністю, у межах вартості внесених ними вкладів:
- а) АТ; б) ТОВ; в) ОДО.

Завдання 2

Виділіть спільні та відмінні риси організаційно-правових форм: повне товариство і товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ). Виконання завдання оформіть у вигляді табл. 5.

Загальні риси		
Відмінності		
Ознаки	ТОВ	ПТ
1. Склад учасників		
2. Чисельність учасників		
3. Порядок державної реєстрації		
4. Порядок формування статутного капіталу		
5. Розмір статутного капіталу		
6. Органи управління		
7. Участь засновників в діяльності		
8. Порядок прийняття рішень		
9. Розподіл прибутку		
10. Відповідальність засновників за зобов'язаннями підприємства		

Завдання 3

У повному товаристві було три учасники, частки яких становили 15%, 35% і 50% статутного капіталу. Один з учасників товариства, частка якого 15%, вибув з числа учасників, при цьому діяльність суспільства триває. Визначте, чи зміниться величина статутного капіталу і які частки в ньому будуть належати залишившимся учасникам.

Завдання 4

АТ має статутний капітал, що дорівнює 2 млн. грн., що складається з 20000 акцій номінальною вартістю 100 грн. Частина прибутку, а саме 1,5 млн. грн. вирішено направити на збільшення статутного капіталу без зміни кількості акцій. Визначте номінал акції після збільшення статутного капіталу.

Завдання 5

У створенні ЗАТ беруть участь три засновника. В якості внесків до статутного капіталу вони запропонували різні види майна. Види вкладів засновників наведені в табл. 6.

Таблиця 6 – Вклади засновників до статутного капіталу підприємства

Засновники	Внески засновників			
	грошові кошти, грн.	цінні папери		основні засоби, грн.
		кількість	сума, грн.	
1. А	10000	10	600	-
2. Б	10000	6	250	-
3. В	5000	-	-	20000

Розрахуйте суму статутного капіталу і розподіліть акції між засновниками, якщо номінальна вартість акції - 500 грн.

Завдання 6

Засновники ЗАТ - юридичні та фізичні особи, внесок яких ділиться у співвідношенні $\frac{3}{4}$ та $\frac{1}{4}$. Акції поділяються на звичайні і привілейовані в тій же пропорції. Номінальна вартість акції - 10 тис. грн.

Юридичні особи крім внесків до статутного капіталу вносять майно, яке приймається за вартістю, зазначеною в акті здачі-приймання основних фондів:

Засновник А - обладнання на суму 1000 тис. грн.;

Засновник В - виробничі та офісні площі на суму 1300 тис. грн.;

Засновник С - транспортні засоби на суму 700 тис. грн.

Фізичні особи вносять грошові внески:

Сидоров В. Г. - 700 тис. грн., Іванов А.П. - 300 тис. грн.

Визначте: величину статутного капіталу, а також кількість звичайних і привілейованих акцій.

Завдання 7

Повне товариство було створено чотирма учасниками. Їхні частки у статутному капіталі становили відповідно 10, 15, 25 і 50 %. Перший учасник вибув з числа засновників товариства, при цьому суспільство не припинило свою діяльність. Визначте величину часток учасників, що залишилися в статутному капіталі суспільства.

Завдання 8

Ви з приятелем створили товариство і особисто вклали 55 тис. грн., а Ваш приятель 45 тис. грн. Додаткових вкладень протягом року не здійснювалося. Отримано чистий прибуток у сумі 30 тис. грн. Передбачається на технічний розвиток направити 10% чистого прибутку, інший прибуток розподілити між учасниками. Скільки прибутку отримає кожен учасник?

Завдання 9

Статутний капітал акціонерного товариства у розмірі 80 тис. грн. розділен на 90 звичайних і 10 привілейованих акцій. Прогнозований розмір прибутку до розподілу між акціонерами - 50 тис. грн. Фіксований дивіденд по привілейованим акціям становить 20%. На отримання якого дивіденду в цьому випадку може розраховувати власник звичайної акції?

Завдання 10

Статутний капітал ЗАТ складається з 100 звичайних акцій. У товаристві 5 акціонерів: акціонер А має 10 акцій, акціонери Б і В по 20 акцій, акціонери Г і Д - по 25 акцій. Акціонер А має намір продати свої акції третій особі. Як розподіляться продані акції, якщо всі четверо акціонерів скористаються правом переважної покупки?

Питання для контролю:

1. До яких категорій відносяться юридичні особи залежно від цілей діяльності?
2. Дайте визначення комерційним і некомерційним організаціям.
3. Перелічіть організаційно-правові форми підприємств.
4. Опишіть процес утворення підприємства.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

Практичне заняття проводиться з тем 3, 4 **“Якість послуг транспорту”** та **“Розвиток та розміщення транспорту в регіонах”** згідно модулю 1 робочої програми курсу.

Завдання 1

Визначити фактори, що впливають на якість послуг на залізничному, авіа, річному та морському, автомобільному транспорті.

Завдання 2

Проаналізувати фактичний рівень якості транспортних послуг встановленим нормам.

Завдання 3

Визначити фактори, що впливають на якість управління транспортним підприємством.

Завдання 4

Проаналізувати вплив якості транспортного обслуговування на попит споживачів транспортних послуг.

Завдання 5

Проаналізувати сучасний стан транспортної галузі в Харківському регіоні.

Питання для контролю

1. Назвіть характерні риси функціонування автотранспорту.
2. Що мається на увазі під послугою транспорту?
3. Назвіть основні види послуг транспорту.
4. Як класифікуються послуги транспорту?

5. Перелічіть основні вимоги, які пред'являються споживачами до послуг транспорту.
6. Що впливає на розвиток транспортної системи ТПК (регіону)?
7. Що таке пропорційність у розвитку виробництва і транспорту?
8. Що представляють собою міжрайонні транспортно-економічні зв'язки?
9. Що включає в себе склад і послідовність обґрунтування розвитку і розміщення транспорту регіону?

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 5, 6

Практичні заняття проводяться з теми 5 “Основні засоби транспортних підприємств” згідно модулю 2 робочої програми курсу.

Завдання 1

Підприємство придбало транспортний засіб вартістю 120 тис. грн. Витрати, що супроводжують покупку склали: відрахування до пенсійного фонду при купівлі автомобіля-3% від вартості, оформлення автомобіля - 2,0 тис. грн., витрати на страхування - 2,5 тис. грн. Визначте первісну вартість транспортного засобу підприємства.

Завдання 2

Використовуючи дані, наведені в таблиці 7, обчисліть коефіцієнти економічного зносу, вибуття і оновлення основних фондів підприємства. Зробіть висновки про стан основних фондів (ОсФ) підприємства.

Таблиця 7 – Показники зносу і руху ОсФ підприємства, тис. грн.

Показники	2007 г.	2008 г.	2009 г.
Первісна вартість ОсФ на початок року	60000		
Сума накопиченої амортизації	18755	21860	24390
Введено ОсФ	5780	6100	7350
Вибуло ОсФ	2050	2855	3200

Завдання 3

Вартість ОсФ підприємства на початок 2009 року склала 43 млн. грн. Протягом березня і жовтня 2009 року були введені в дію нові ОсФ вартістю відповідно 1320 і 640 тис. грн. У травні було виведено обладнання на суму 2,25 млн. грн. Крім того, в липні 2009 року було придбано нове обладнання вартістю 510 тис. дол. Витрати на транспортування і монтаж склали 9% його вартості. На кінець 2009 року сума нарахованого зносу склала 23,35 млн. грн. Обсяг реалізованої продукції у 2009 році склав 49,7 млн. грн.

Визначте середньорічну вартість ОсФ підприємства в 2009 році, а також початкову і залишкову вартість ОсФ на початок 2010 року. Розрахуйте показники ефективності використання ОсФ підприємства. Зробіть висновки. Для розрахунків 1 долар прийняти рівним 8 грн.

Завдання 4

Склад основних фондів підприємства, їх вартість на початок року і зміни протягом року наведені в табл. 8. Визначити структуру основних фондів на початок і кінець року і фондівіддачу активної частини основних виробничих фондів підприємства. Обсяг реалізованої продукції за рік склав 1556820 грн.

Таблиця 8 - Склад основних фондів підприємства на початок року та їх рух протягом року, грн.

Групи основних фондів	На початок року	Зміни за рік: збільшення (+) / зменшення (-)
1. Будинки	341510	-
2. Спорудження	64610	-
3. Обчислювальна техніка	21229	+ 750
4. Транспортні засоби	434150	+7710
5. Інші основні фонди	15691	-1530
Усього	877190	

Питання для контролю:

1. У чому сутність основних фондів?
2. Як характеризується склад і структура основних фондів?
3. Охарактеризуйте первісну, залишкову, відновну вартість основних засобів.
4. У чому полягає сутність фізичного і морального зносу основних засобів?
5. Які існують методи нарахування амортизації?
6. Який порядок розрахунку амортизаційних відрахувань рівномірним методом?
7. Які існують показники використання основних фондів?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7

Практичне заняття проводиться з теми 6 “Нематеріальні активи транспортних підприємств” згідно модулю 2 робочої програми курсу.

Завдання 1

Виробнича фірма з'ясовує доцільність придбання ліцензії на право використання нової технології у власному виробництві. Прогнозований річний обсяг виробництва продукції – 5000 од. Собівартість одиниці продукції складає 1250 грн., а виробу, виготовленого на основі ліцензії, - менше на 20 %. Нормативна рентабельність виготовленої фірмою продукції – 20 %. Визначити граничну (економічно виправдану) ціну ліцензії, за умови, що вона не може перевищувати 65 % річного валового прибутку, отриманого від виробництва виробів на основі ліцензії.

Завдання 2

По балансу нематеріальні активи підприємства складають 3320 грн., у тому числі вартість: учбової програми – 2000 грн., програмного забезпечення – 420 грн., придбаної ліцензії – 900 грн. Необхідно провести переоцінку окремих елементів цих активів на підставі наступних вихідних даних:

1. Вартість навчання одного слухача за програмою складає 510 грн.

Слухачі навчаються в групах по 10 чоловік. Тривалість одного учбового циклу складає 6 місяців. Прибутковість учбового процесу – 12%. Життєвий цикл програми 3 роки.

2. Витрати на розробку і створення програмного забезпечення включають: заробітну плату з нарахуваннями – 400 грн.; матеріальні витрати – 75 грн.; амортизація устаткування і інші витрати – 30 грн. Ринкова ціна програмного забезпечення на 25% перевищує витрати на його створення.

3. Вартість ліцензії на право використання нової технології для виробництва виробів, що випускаються підприємством, склала 900 грн. Крім того, підприємство повинне протягом 4 років виплачувати роялті у розмірі 400 грн.

4. Ставка дисконту – 30%.

Питання для контролю:

1. Як характеризується складу нематеріальних активів?
2. У чому сутність нематеріальних активів?
3. Як поділяються нематеріальні активи можна розділити за ознакою використання у виробництві?
4. Розкрийте поняття первісної вартості нематеріальних активів.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 8, 9

Практичні заняття проводяться з теми 7 **“Обігові кошти транспортних підприємств”** згідно модулю 2 робочої програми курсу.

Завдання 1

Середні залишки обігових коштів у 2008р. становили 12689 тис. грн., а обсяг реалізованої продукції за той же рік – 98563 тис. грн. У 2009 р. тривалість обігу планується збільшити на 4 дні. Знайдіть суму обігових коштів, які необхідні підприємству за умови, що обсяг реалізованої продукції планують збільшити на 20%.

Завдання 2

Розрахуйте середньоквартальні і середньорічні залишки обігових коштів, а також оборотність обігових коштів (тривалість обігу) і коефіцієнт оборотності за рік, використовуючи дані, наведені в табл. 9.

Таблиця 9 – Дані про обсяг реалізованої продукції та залишки обігових коштів підприємства, тис. грн.

Залишки обігових коштів		Обсяг реалізованої продукції	
Дата	Сума, тис. грн.	квартал	Сума, тис. грн.
на 1 січня 2009г.	3562	I	3658
1 квітня 2009 г.	2648	II	6589
1 липня 2008 г.	1569	III	1248
1 жовтня 2009г.	1486	IV	6589
1 січня 2010 г.	6589		

Завдання 3

Визначити розмір звільнених (або залучених) обігових коштів на основі даних, наведених у табл. 10.

Таблиця 10 – Планові та фактичні показники діяльності підприємства

Показники	План	Факт
Обсяг господарської діяльності, тис. грн.	2500	2530
Середньорічні залишки обігових коштів, тис. грн.	750	890

Кількість днів роботи підприємства -250.

Завдання 4

Визначити норматив обігових коштів, вкладених у виробничі запаси на основі даних табл. 11.

Таблиця 11 – Вихідні дані для розрахунку нормативів обігових коштів

Види виробничих запасів	Запаси (у днях)				Витрати сировини і матеріалів в 4-му кварталі, тис. грн
	Поточний	Підготовчий	Транспортний	Страховий	
Основні матеріали	20	1	4	10	900
Допоміжні матеріали	40	-	4	20	400
Паливо	30	-	5	15	700

Питання для контролю

1. Дайте визначення поняття «обігові кошти»
2. Які елементи входять до складу обігових коштів?
3. Як розраховуються показники, що характеризують швидкість обігу обігових коштів?
4. Від яких факторів залежить потреба в обігових коштах?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Практичне заняття проводиться з теми 8 “Трудові ресурси транспортного підприємства” згідно модулю 2 робочої програми курсу.

Завдання 1

Обсяг виробленої на підприємстві за рік продукції склав 200 тис. т. Розрахуйте показники продуктивності праці, ґрунтуючись на даних, наведених у табл. 12.

Таблиця 12 – Вихідні дані для розрахунку показників продуктивності праці

Категорія	Чисельність, чол.	Річний фонд робочого часу одного працівника, год
Робітники, в т.ч.:		
основні	100	1 712
допоміжні	50	1 768
Керівники	15	1 701
Фахівці	10	1 701
Службовці	5	1 768

Завдання 2

Тарифна ставка робітника V розряду становить 19 грн/год. Тривалість робочого дня - 7 год.. Кількість робочих днів у місяці - 20. Норма виробітку - 20 деталей за зміну. Фактичний виробіток за місяць - 460 деталей. Розрахуйте заробіток робітника за місяць:

- а) при простій погодинній системі оплати праці;
- б) при почасово-преміальної системі оплати праці (премія становить 10% від тарифу);

- в) при прямій відрядній оплаті праці (розцінка за одну деталь - 7,2 грн.);
- г) при відрядно-преміальній системі оплати праці (премія - 0,5% від відрядного заробітку за кожен відсоток перевищення норми виробітку);
- д) при відрядно-прогресивній системі оплати праці (підвищувальний коефіцієнт - 1,8)

Питання для контролю

1. Дайте визначення поняття продуктивності праці.
2. У чому суть і завдання нормування праці?
3. Які форми і методи оплати праці застосовуються на практиці?

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 11, 12

Практичні заняття проводяться з теми 9 **“Витрати транспортного підприємства”** згідно модулю 3 робочої програми курсу.

Завдання 1

Визначити затрати на 1 грн. товарної продукції і процент зниження собівартості продукції за даними табл. 13.

Таблиця 13 – Вихідні дані для розрахунків затрат на 1 грн. товарної продукції

Вироби	Річний випуск, шт.		Собівартість одиниці продукції, грн./шт.		Оптова ціна за одиницю, грн./шт.
	Звіт	План	Звіт	План	
1	2	3	4	5	6
X	5000	5400	78	77	82
Y	12000	11600	14	12	17

Завдання 2

Визначити витрати на 1 грн. виробленої продукції, коли відомо, що матеріальні витрати складають 85% собівартості продукції, або 3650 тис. грн., а вартість виготовленої продукції становить 6280 тис. грн.

Завдання 3

Собівартість товарної продукції підприємства у звітному періоді становить 84000 грн. У плановому році передбачається підвищити продуктивність праці на 5% і середню заробітну плату на 3%. Обсяг виробництва зросте на 9% при незмінних постійних витратах. Питома вага заробітної плати у собівартості продукції 25%, постійних витрат – 21%. Визначити процент зниження собівартості й отриману економію від взаємодії вказаних факторів.

Завдання 4

Обчислити величину технологічної, цехової, виробничої та собівартості реалізації, виходячи із наведених даних:

- 1) витрати енергії, спожитої на технологічні цілі, - 13000 грн.;
- 2) витрати енергії, спожитої на загальногосподарські цілі, - 3500 грн.;
- 3) витрати на оренду приміщення виробничого цеху – 8000 грн.;
- 4) витрати сировини та матеріалів на виготовлення продукції – 63000 грн.;
- 5) витрати на відрядження директора підприємства – 430 грн.;
- 6) витрати на оплату праці збутового персоналу – 1800 грн.;
- 7) витрати на оплату праці основних виробничих робітників з нарахуваннями – 14600 грн.;
- 8) витрати на утримання адміністративного персоналу цеху з нарахуваннями – 2700 грн.;
- 9) витрати на утримання адміністративного персоналу підприємства - 6900 грн.;
- 10) витрати на утримання приміщення фірмового магазину підприємства – 12600 грн.;
- 11) амортизація виробничого обладнання – 2800 грн.;
- 12) амортизація адміністративно-господарської споруди – 1600 грн.

Завдання 5

У звітному році підприємство мало такі витрати в розрахунку на одну машину, тис. грн:

• сировина й матеріали, енергія технологічна	— 132;
• основна заробітна плата виробничих робітників	— 95;
• додаткова заробітна плата виробничих робітників	— 30;
• відрахування у фонд соціального страхування	— 46,25;
• витрати на утримання та експлуатацію устаткування	— 76;
• купівельні вироби і напівфабрикати	— 8;
• загальновиробничі витрати	— 14,60;
• загальногосподарські витрати	— 17;
• інші виробничі витрати	— 2;
• позавиробничі (комерційні) витрати	— 72,50.

На підставі наведених даних визначити:

- 1) абсолютні величини прямих і непрямих витрат на виробництво машин;
- 2) виробничу та повну собівартість виготовлення однієї машини;
- 3) відсоткове співвідношення прямих і непрямих витрат у структурі повної собівартості машини.

Завдання 6

У результаті діяльності підприємства виручка від реалізації підприємства склала 395 тис. грн.; змінні витрати – 260 тис. грн.; постійні витрати – 109 тис. грн.; прибуток підприємства – 44 тис. грн.; ціна реалізації одиниці виробу – 395 грн.; обсяг реалізації – 1000 шт. Визначити критичний обсяг реалізації, поріг рентабельності, запас міцності.

Завдання 7

Обчислити точку беззбитковості на підприємстві, використовуючи наступну інформацію:

Виробнича потужність підприємства, яке виробляє один вид продукції становить 700 тис. од. на рік, а надходження від реалізації виробів – 3500000 грн.,

постійні витрати на виробництво складають 900000 грн., змінні витрати – 1350000 грн. Розв’язання задачі здійснити аналітичним і графічним методами.

Питання для контролю:

1. Які витрати транспортного підприємства відносять до змінних?
2. Які витрати транспортного підприємства відносять до постійних?
3. Які витрати транспортного підприємства відносять до загальногосподарських?
4. Назвіть фактори, що впливають на собівартість підприємства.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ № 13, 14

Практичні заняття проводяться з теми 10 “**Особливості ціноутворення на транспортні послуги**” згідно модулю 3 робочої програми курсу.

Завдання 1

Визначити структуру собівартості за економічними елементами витрат, використовуючи дані табл. 14.

Таблиця 14 – Дані про елементи витрат підприємства, тис. грн.

Елементи витрат	Сума, тис. грн.
Сировина і основні матеріали	178
Допоміжні матеріали	15,8
Паливо зі сторони	5,8
Енергія зі сторони	6,4
Заробітна плата (основна та додаткова)	69,3
Відрахування на соціальні заклади	31,7
Амортизація основних фондів	15,3
Інші грошові витрати	2,8
Всього по кошторису витрат на виробництво	

Завдання 2

Встановити зниження собівартості товарної продукції в плановому році, якщо планом передбачено:

- зростання продуктивності праці одного працівника 107%;
- зростання середньої заробітної плати одного працюючого 101%;
- зниження матеріальних затрат 4%;

- за звітом собівартість товарної продукції дорівнює 25340 тис. грн.;
- питома вага основної заробітної плати виробничих робітників – 22%; матеріальних затрат – 43%.

Завдання 3

Визначити вплив на собівартість продукції збільшення її випуску на 24%, якщо загальна сума умовно-постійних витрат становила 8 тис. грн., а собівартість товарної продукції – 26 тис. грн..

Завдання 4

Підприємство виготовляє продукцію одного найменування по 230 грн. за одиницю. Змінні витрати складають 180 грн. на одиницю. Загальна величина постійних витрат - 550 тис. грн. У результаті зростання орендної плати загальні постійні витрати збільшились на 8 %. Визначити, яким чином збільшення постійних витрат вплине на величину критичного обсягу виробництва.

Завдання 5

Скласти очікувану калькуляцію одиниці продукції, виходячи з такої інформації. За попередніми розрахунками, витрати конструкційних матеріалів на одиницю виробу мають становити: сталі – 3,4 кг; бронзи – 0,8 кг. Покупна ціна цих матеріалів дорівнює відповідно 1110 і 4500 грн. за 1 т. Основна заробітна плата робітників складатиме 3,7 грн., додаткова заробітна плата – 12% від основної, а відрахування на соціальне страхування встановлені на рівні 37% від основної і додаткової заробітної плати. Витрати на експлуатацію і утримання устаткування очікуються в розмірі 90%, загальновиробничі витрати – 65% від основної заробітної плати.

Питання для контролю

1. Що лежить в основі транспортних тарифів?
2. Які принципи побудови транспортних тарифів?
3. У чому полягають особливості державного регулювання тарифів на транспорті?
4. Які принципи формування пасажирських тарифів?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №15

Практичне заняття проводиться з теми 11 “**Прибуток та рентабельність транспортного підприємства**” згідно модулю 3 робочої програми курсу.

Завдання 1

За даними табл. 15 визначити, як зміниться величина загального (балансового) прибутку транспортного підприємства у плановому році у порівнянні із звітним.

Таблиця 15 – Вихідні дані для розрахунків, тис. грн.

Показники	Сума за рік, тис. грн.	
	Звітний	Плановий
1. Виручка від реалізації продукції	880,4	972,5
2. Собівартість реалізованої продукції	756,3	860,3
3. Виручка від реалізації продукції підсобного господарства	26,2	29,7
4. Собівартість продукції підсобного господарства	21,2	22,5
5. Сума надлишків інвентаризації	0,9	1,1
6. Безнадійні борги (надходження)	7,1	-
7. Доходи від реалізації цінних паперів	-	87,0
8. Отримані дивіденди		16,8

Завдання 2

У звітному році підприємство випустило продукції на суму 350000 грн. Загальна собівартість склала 230000 грн. На початок року на складі знаходилося продукції на суму 30000 грн., а на кінець року – на 8% менше. Протягом року було реалізовано продукції підсобного господарства на суму 26000 грн.; її собівартість становила 20000 грн. Мали місце збитки від позареалізаційної діяльності на суму 6000 грн. Отримано штрафів за порушення умов поставки на суму 5000 грн. Сплачено по процентах за банківський кредит 2500 грн. Погашена заборгованість за електроенергію в сумі 8500 грн. Ставка податку на прибуток – 25%. Визначити чистий прибуток підприємства.

Завдання 3

У першому кварталі підприємство реалізувало 5500 виробів за ціною 75000 грн. за одиницю, що покрило витрати підприємства, але не дало прибутку. Загальні постійні витрати складають 80000 тис. грн., питомі змінні витрати – 70000 грн. У другому кварталі було виготовлено і реалізовано 6500 виробів. У третьому кварталі планується збільшити прибуток на 11% у порівнянні з другим кварталом. Скільки повинно бути додатково реалізовано продукції, щоб збільшити прибуток на 11%.

Завдання 4

Порівняйте рентабельність продукції за три роки на основі наступних даних, наведених у табл. 16.

Таблиця 16 – Вихідні дані для розрахунків, тис. грн.

Показники	Одиниця виміру	Роки		
		1-й	2-й	3-й
Кількість виготовлених виробів	од.	2500	1900	3100
Ціна одного виробу	грн.	85	86	85
Собівартість одного виробу	грн.	54	55	60

Завдання 5

Підприємством реалізовано 370 тис. одиниць продукції. Собівартість одиниці продукції – 36 тис. грн., оптова ціна продукції – 41 тис. грн..

Визначити величину загального прибутку; чистого прибутку; затрати на 1 грн. товарної продукції та рівень рентабельності продукції.

Питання для контролю:

1. Охарактеризуйте прибуток як економічну категорію. Назвіть її функції?
2. Охарактеризуйте позареалізаційні доходи підприємства.
3. Охарактеризуйте процес формування чистого прибутку підприємства.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 16

Практичне заняття проводиться з теми 12 **“Фінансовий стан транспортного підприємства”** згідно модулю 3 робочої програми курсу.

Завдання 1

Згідно з даними підприємства (звітність підприємства надається викладачем) проаналізувати показники фінансового стану підприємства та скласти баланс ліквідності підприємства.

Питання для контролю:

1. Назвіть джерела фінансування довгострокового капіталу.
2. З якою метою проводиться фінансовий аналіз діяльності підприємства?
3. Назвіть основні показники, що характеризують фінансовий стан підприємства.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки до проведення практичних занять з курсу

„Основи економіки транспорту”

(для студентів всіх форм навчання 3 та 4 курсів напряму підготовки
6.070101 «Транспортні технології (за видами транспорту)»).

Укладачі: Торкатюк Володимир Іванович

Пан Микола Павлович

Шутенко Андрій Леонідович

Коненко Віталіна Володимирівна

Железнякова Ірина Леонідівна

Ачкасов Ігор Анатолійович

Дріль Наталія Валеріївна

В авторській редакції

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2009, поз. 355 М

Підп. до друку 25.05.2010

Формат 60x84/16

Друк на ризографі.

Ум. друк. арк. 0,5

Зам.№

Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №731 від 19.12.2001